॥ अथ हिरण्यकेशी ज्योतिष्टोमस्य प्रतिप्रस्थाता प्रयोगः ॥

प्रति० १ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ हिरण्यकेशी सूत्रानुसारि प्रतिप्रस्थातृत्वे ज्योति
ष्टोमे स्य प्रयोगप्रारंभः ॥ सोमप्रवाकेन प्रातिप्रस्थात्रं कर्तुं अभियुक्ते को यज्ञः
क ऋत्विजः का दक्षिणेति ॥ यजमानेन प्रतिप्रस्थातारं वृणाद्युक्ते महन्मे वो
चो यशो० भर्गो० भुक्तिं० स्तोमं० चः सर्वं० चस्तन्मामवतु तन्माविशतु तेन भुक्षी
षीय इति जपित्वा, देवो देवमेतु सोमः सोमेमित्यत्रनस्य पृथाविहाय दो कृत्यं द
त्यभिप्रव्रजति ॥ पुष्ठा नामासि स्तुतिः सोमसरणी सोमं गमेयं इति पंथानम
त्रिः तिष्ठते ॥ प्राचीनावीति ॥ पितरो भूरिति तीर्थानुपित्वा नभिमंत्रयते ॥ ततो मधु
पर्कः ॥ तानुनप्त्राभिमर्शने ॥ अनाधृष्ट० स्तन्यं ॥ नानून प्रजः सम वन्स्रशान्ति ॥ प्र
वर्ग्यसंभरणेम दंती रूपस्य स्पृश्य ॥ नमो वाच इति शांतिं करोति ॥ संभरणांते शं १
नो वात इति शांतिः ॥ प्रवर्ग्ये, नमो वा० ति ॥ खरस्योत्तरत उपविशति ॥ मंदंतीरूप
स्पृश्य ॥ सिध्येत्वा ॥ धृष्टिमादाय ॥ तपो ष्वग्ने ॥ अया सः ॥ गार्हपत्यादुदीचीं

गारानादाय ॥ चितस्थ परि० यस्य ॥ प्रदक्षिणं मंत्रार्थैर्महावीरं पर्यूसचे
कं कृतैः परिधिभिः परिदधाति ॥ धूमा असि उदञ्चौ निदधाति ॥ संमाजासि
हिः उन्मा असि हिः अध्वर्युर्नाथवित्रे दत्तेम धुमधुम धुत्रिः प्रदक्षिणमग्निं धू
न्वन्महावीरं पर्येति ॥ यथालोकमुपविश्य ॥ रुचितो घर्म इत्युक्ते ॥ उत्थायत्रि
रनभिधून्वन्प्रसव्यं महावीरं प्रतिपर्येति ॥ मधुमधुमधुइति एतस्मिन्काले ध
वित्राण्यादाय अग्रेणाहवनीयं पर्याहृत्य सम्राडासन्द्यां निदधाति स्वाहा
त्वा सूर्यस्य रश्मि भ्यः ॥ इति प्रातः स्वाहा त्वा नक्षत्रेभ्यः ॥ इति सायं ॥ यथालो
कमुपविश्याथ ॥ अपश्यं गोपामित्यनुवाकेन महावीरमवेक्षन्ते । त्वष्टीमती ते
वियोषं ॥ इति परिश्रिते पत्नीं वाचयति ॥ अपरेण होतारं दक्षिणया द्वारोपनि
ईत्याध्वर्युर्होतानंतरं अजां दसी यासि दोग्धि उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इत्यभिज्ञा
य जग्नीध्रे जापयः प्रशास्य यथेतं प्रसेस्य आगतमसि इत्युपयमनमादत्ते

प्रति० नुमंत्रणानंतरं मधुहुवि० तप्तस्तप ॥ महावीरे अजापयआनयति ॥ अंतरि
२ सेणुत्सो पयस्थाम्नि ॥ उपयमनेनोपयच्छति ॥ एतस्मिन्काले प्रतिप्रस्थाताग्नी
ध्रे उपयमनं प्रदाय ॥ दक्षिणं पुरोआशं जुहोति ॥ अहर्ज्योतिः केतुना जुषतां
सुज्योतिर्ज्योतिषां स्वाहा ॥ इति प्रातः ॥ रात्रिर्ज्योतिः के० षां स्वाहा । इति
सायं ॥ यजमानोपस्थानानंतरं उपयमनो धार्यमाणं पर्मभ्रं तत्र दध्ना पूरय
ति शकलनिरसनानंतरं एतस्मिन्काले उत्तरं पुरोआशं जुहोति ॥ अहर्ज्यो
तिरिति प्रातः रात्रिर्ज्योतिरिति सायं ॥ उपांशुनेव सोपहवानंतरं । होत
रुपहस्व ॥ अध्वर्यव० ब्रह्मन्० अग्नीद्० यजमान० उपहूत इति प्रतिवच
नं भक्षणानंतरं उपयमनं गृहीत्वा उच्छिष्टखरे प्रक्षाल्य अंतर्वेदि निद २
धाति तस्मिन् रुक्मानव धार्यमरंतीरानीय आपोहिष्ठा मयोभुव इति ति
सृभिर्मार्जयते । शेषमंतर्वेदि निनयति ॥ गात्रुसर्गानंतरं शंयोर्वा तत इतिशां०

अथोपसत्‌ मध्यमे हनि वेदिकरणं ॥ उत्तमे हनि आपद्धि की भ्यां प्रवर्ग्योपस
अथोपसत्‌ मध्यमे हनि वेदिकरणं ॥ उत्तमे हनि आपद्धि की भ्यां प्रवर्ग्योपसदान
यां प्रचर्य प्रवर्ग्यमुद्वासयति होमानंतरं अहते न वाससा परिश्रि नेपत्नी मुद्रान
यति अग्नेनो पा० मयः ॥ अग्निरनु० रिषः ॥ उपनिष्क्रामंति ॥ स हपत्न्याग्निः स
वैसाम्नोनि धनमुपयंति ॥ दिवस्त्वा० नव्यसे ॥ प्रथमम निमग्न जंति ॥ अंसेन
स्त्वा० नव्यसे ॥ द्वितीयं ॥ प्राणस्य त्वा पर० नव्यसे ॥ तृतीयं ॥ अपरेणोत्तरवेदि
त्रियाय ॥ इत्याहो त्रीयस्य सवैनि धनमुपयंति ॥ नवा पर्या हारस्य ॥ अनुध्
णानंतरं अथैनमुपतिष्ठंते ॥ रंतिर्नामासि० शमस्यो पेण ॥ सुमित्रा न आप० इ
मः इति मार्जयंते ॥ उद्वयं० त्तमं ॥ इत्यादित्यमुपतिष्ठते ॥ अनवेक्षमाणाः प्र
त्येत्य ॥ इममू षुत्य० प्रतीचः इत्याहवनीयमुपतिष्ठंते गार्हपत्यं वा एतस्मि
काले मदंती रुपस्पृश्य उत्तमेनानुवाकेन शांतिः ॥ इति प्रवर्ग्योद्वासनं अर्ध
वतं प्रदायेत्यादि ॥ हविर्धान प्रवर्त्तमानेत्रि रनूक्तायां प्राची प्रेतमध्वरं० स्तं ।

प्रति ३

समुद्गृह्णंतः प्राचीं प्रवर्तयंति। यद्यक्ष उपजेत्। सुवाग्दे० वद। अनुमंत्रयते।
हविर्धानप्रणयनमंडपकरणादि देवस्य शुक्रामंथिग्रहौ ग्रहेषु अध्वर्युणा सह
तउत्तरं वा करोति। उत्तरस्यां वर्तन्यां हिरण्यं निधाय परिस्तीर्य पार्श्वे जु
होति। इरावती धे० स्वाहा। अध्वर्युर्दक्षिणस्य हविर्धानस्य कर्माणि
करोति प्रतिप्रस्थातोत्तरस्य। अपुरन्यौं भयं रुद्राय चक्रा वीचर्तयं गृहं से
मस्य गच्छतु मिंद्रस्य सः सदो पश्चार्धे वेदेर्वितृतीय देशे पदा पांसुं प्राम
नुदाति। अपरेणोत्तरवेदिं मनोन स्त्रा न्क्रमान्नकेभ्य। अत्र रमे० व्याः
इत्यभितः पृष्ठ्या नभ्यस्थे स्थापयतः यथार्थं हविर्धानयोः। अंतरालं कु
रुतः। वैष्णवमसि विष्णुस्त्वा नयतु। सुपत्नं भेतः पुरस्तादुत्तरतो भव ३
तः। विष्णोर्नु कं० गाय। उत्तरस्यान्तरं कर्णात दक्षिणपरेण मेथ्यां निहंति। वि
ष्णोर्ध्रुवमसि। तत्रैव निबध्नीतः। विष्णोर्ध्रुवोसि। ग्रंथी कुरुतः। [illegible] तोष्म

प्रज्ञातो भवतऊर्ध्वाः शम्याः समुत्कृष्योपरिष्टात्सरिवे ये यतो यथास्तुस्तु पर्येस्या
स्यूणामिनु त्तो यथाग्रेण खरः संचरो भवति पूर्वमपरं च द्वारे कुरुतः अध्वर्यु
र्दक्षिणां द्वारयीं परिषीव्यति प्रतिप्रस्थातोत्तरां विष्णोः स्यूरसि॥ सीव्यतः॥
विष्णोर्ध्रुवमसि ग्रंथी कुरुतः। तौ प्रज्ञातौ भवतः वैष्णवमसि विष्णवे त्वा सं
मितमभिमृशतः॥ प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः॥
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियंति भुवनानि विश्वा॥ इति संमितां ह्वि
र्धानाभ्यामुपनिष्क्रामतः॥ सदः करणं॥ उत्तरां द्वारयीं परिषीव्यति। इंद्रस्य स्यूर सु
सि। सीव्यतः॥ इंद्रस्य ध्रुवोसि॥ ग्रंथी० भवतः॥ ऐंद्रमसीन्द्राय त्वा। संमितम
भिमृशतः॥ पूर्वेण द्वारेण हविर्धाने प्रविश्य। अपरेण निष्क्रामेत्॥ इदं वि
ष्णुरिति जपेत्॥ अपरेण द्वारेण सदः प्रविश्य पूर्वेण निष्क्रामेत्। उत्तिष्ठंतो

मं॰ प्रति॰ जसा सह पीत्वा शिमं अवेपयः। सोमं मिंद्र च मृ सुतं। इति जपेत्। प्रवरण का
ले। जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाच स्पतये देवि वाक्। यद्वाचो मधुमत्तम्मि न्माधा
४ स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा। ऋचा स्तोमं समर्धय गा। पुत्रेण रथंतरं। बृहद्गायत्र
वर्तनि स्वाहा॥ एताभ्यां प्रदत्तो जुहोति। पश्च संत पनानंतरा न मंस्त आ ताव।
पत्न्याः हिस्त मुपस्थ ते। अनु नर्विमे॰ बेण। पूर्णपात्रं धारयमाणां पत्नी मुदानयति।
आपो देवीः शु॰ या स्म। चा त्वा लेपा वनस्पति। एते वैव सर्वे सत्तु ऋम्प चा त्वाहै
मार्जयंते। [illegible] व पामार्जनीते। आपो हिष्ठा॰ ३ इदमापः प्रवहत [illegible]
वयं च मलं यत्॥ यच्चाभि दुद्रोहानृतं यच्च शेपे अभीरुणं॥ आपो मा तस्मादेनसो
विश्वान्मुंचत्वंहसः॥ निर्मा मुंचामि शपथान्निर्मा वरुणादुत॥ निर्मा यमस्य प ४
ड्वीशात् सर्वस्मा देवकिल्बिषात्तो मनुष्यकिल्बिषात्॥ इति मार्जयित्वा॥ याज्याया

अर्धर्वे।स्रुतं घृतपा॰ क्षायु स्वाहा॥वसा होमं जुहोति॥ नषट्कृते सति वसा हो
मो ऽ केण दिश: प्रतियजन्ति॥दिश: स्वाहा॥ प्रदिश: ॰ आदिश: ॰ विदिश: ॰
उद्दिश: ॰ स्वाहा दिग्भ्य:।नमो दिग्भ्य:॥ इउं प्राश्नाति॥ प्रतिप्रस्थाता अन्वा
जानांऊ तं ऊतमनु यजति।जुहू काउं एकादशधा संछिद्य॥वसाहोम हवन्या
हस्तेन वा॥समुद्रं गच्छ स्वाहा॥अंतरिक्षं॰ देवं सवितारं॰ अहोरात्रे॰ मित्रा॰
सोमं॰ यज्ञं॰ छंदां॰ द्यावा॰ नभोदि॰ अग्निं वै॰॥ उम स्वौषधीभ्य: उत्तरतो
मार्ग॰ यज्ञं॰ छंदां॰ द्यावा॰ नभोद्दि॰ अग्निं वै॰ ॥ हृदयमभिमृशति॥आ नो ध्रीये
बर्हिषि लंपनिमार्ष्टि॥मनोमहाद्दय ऊ॰ शीय॥हृदयमभिमृशति॥आ नो ध्रीये
सर्वे ऋत्विजो लंकृता वसंति॥ ॥ब्रह्म महाराजे बुध्वा।प्रतिप्रस्थातः सवनी
यां निर्वपेत्युक्ते।सवनीयान्निर्वपाति।कर्मेणे वा भिमिनि पाणी प्रक्षा अउत्तरेणधा
सामुखी यद्भी स्तं सृजीर्य पात्राणि मिथुनं कं। इदं भर्जनार्थे कपाले अक्षे पुरोडा

शार्थानि कपालानि शूर्पं कृष्णाजिनं शम्या उलूखलं मुसलं दृषदुपलां वाजिनपा
त्रं स्रुचं चमसं वा कुटरूपात्री द्वयं भक्षपात्रयं वेदं प्राशित्रहरणं। प्रणीताप्रणय
न मिडापात्रं अग्निहोत्रहवणी उखा शाखा पवित्रं अभिधानी निदाने दोहनेपात्रं आमि
क्षा वाजिनो हरणार्थे द्वे पात्रे धाना करंभ लाजो हरणार्थानि त्रीणि पात्राणि मंदंती चतुर्थी
करण पिष्टलेप फलीकरणपात्राणि वेदाग्राणि चतुर्थां शाड्धमप्रक्षणानि च प्रयुन
क्ति स्पयमग्निहोत्रहवणी स्रुवं जुहूपभृ ध्रुवाज्यस्थालीं स्रुवं पवे पाशुस्रुका एव॥ पवित्रे कृ
त्वा प्रणीताः प्रणयति ब्रह्म जपः प्रणेष्यामि यजमान वाचं यच्छ॥ न यज्ञसोऽग॥ सं
विशंतां दक्षायवानस्पत्यासीत्यादि अपरेणशालम् उखीयं पात्र्यो निधायेकस्यां य
वानपरस्यां त्रीहीं निधाय दक्षिणतस्पयस्व वक्ष्य धूरसीत्यादि उर्जे ध स्वेवस्याव
र्त्तेन॥ अपहतमित सकृत्तसूर्पे पवित्रे निधाय॥ यच्छंतां॰ देवस्य॰ म्यामिंद्राय ह
विवत जुशंनिर्वपामि॥ धानार्थानवान॥ यच्छं॰ देव॰ म्यामिंद्राय पूषण्वते जुष्ट॥ ५

करं भार्यान्॥ पुनर्यवान् अर्घपात्रांतरे यवान् निष्काश्य अर्घे पवित्रेन निधाय॥ य
त्रं० देव० म्या[illegible]ः सरस्वत्यै भारत्यै जुष्टं० पुरोवासार्था व्रीहीन्॥ नमः पित्र्ये
हणे पात्रांतरे व्रीहीन् निष्काश्य अर्घे पावित्रे निधाय॥ यत्रं० देव० म्यामिंद्राय जुष्टं०
पुरोडाशार्था व्रीहीन्॥ इदं देवानां॥ इदमु नः सह॥ स्फ्यात्वे त्वेतिच प्रतिबीज
मावर्तते॥ भूमौ दानसमये शूर्पे भेदेन सर्वान्यवान् व्रीहीन् आदाय इदमहं निर्वरू
णस्य सुपसर्पणं॥ उर्वंतरिक्षमन्विहि॥ अदित्यास्त्वा मुपस्थे सादयामि॥ इंद्र
रिवन्हव्यंः रक्षस्व॥ इंद्रपूषण्वन्ह० स्व॥ सरस्वती भारतीह० स्व॥ इंद्रह० स्व॥
सप्रोक्षणीयामित्यादि० देवस्य० म्याः सरस्वत्यै भारत्यै वो जुष्टं प्रोक्षामि इंद्राय प्
रिवत इंद्राय पूषण्वते इंद्राय॥ पात्रेषु प्रोक्षितेषु यथाभागं प्रावर्तं भाग्निति
व्रीहीन् विभज्य॥ इदं सरस्वत्यै भारत्यै च॥ इदमिंद्राय च॥ क्रमेण पूर्वापर
भागयोः देवताभ्यो दिश्य सरस्वती भागं सांनाय्यार्थं मध्ये इंद्रभागं पुरोडाश॥

र्ममवहंति॥ कृष्णाजिनादानाद्युलूखलाधिवर्तनांतं तंत्रं॥ प्रोक्षणीशेषेणयव
नाद्युलूखलादेः फलीकरणांतं करोति॥ विवेचनं तत्तत्साध्यां त्रिष्फलीकर्तवा इति
प्रैषः प्रतिबीजं॥ तत्र सकृन्मुसलादानमुभयार्थं॥ हविष्कृदेहीति सकृत्प्रथमब्रू
नएव॥ ततो व्रीहीणामावापादि॥ तुषनिरसनं संत्रेधा॥ पश्चात्स्वनिनदनं तंत्रेण
कृष्णाजिनादानादि॥ पुरोडाशीयानिनष्टि॥ उपवेषादानादि॥ ध्रुवमसीति धा
नाभर्जनार्थं कपालमुपधाय पुनरपाग्नेरस्तादि॥ ध्रुवमसीति लाजार्थमेकं पा क
लमुपदधाति॥ निर्दग्धमिस्तुमपनममवेदेव॥ पुनरेकादशकपालम्बदद्वापुरो
डाशस्योपदधाति॥ भृगूणामिति पात्रीनांगारैर्दैवत्यस्थेसंतः॥ पुरोडाशाद्दैवत्यधृं॥ ला
नतः प्रातर्दोहं दोहयति॥ निरूढं जन्यं भयं सहतेन यद्विधः स्कभ्नाय स्वय
धुं॥ तेन गार्हपत्यादुदीचोंगारान्निरूह्य॥ मातरिश्वनो घर्मोसि, द्योरसि पृ ६
थिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना दृंहस्व मा ह्वाः॥ तेषु कुंभीमधिश्रय

त्ति ॥ भर्तृणामंगीसुंतपसातप्यस्व ॥ अंगारैः परीधे ॥ उपसृष्टांमे प्रभूतान् ॥
[illegible] ॥ संप्रेष्यति ॥ वत्सं नांपुविंत्रंमासि सहस्रधारं ॥ कुम्भ्यां प्रागग्रे शाखा
पवित्रमादधात्युर्दंभानः ॥ अन्वारभ्य [illegible] वाचंयच्छति धारयन्नास्ते ॥ अ
कु दिंसैरास्नांसि ॥ अभिधानीमादत्ते ॥ त्र्छौनिदाने ॥ पूषासि ॥ वत्समुपसृ
जति विहरणं चोपसृष्टामंतरेण मासंचारिष्ट ॥ संप्रेष्यति ॥ अमुक्ष्मावं शु॰
सांभवंतीः ॥ उपसृष्टामनुमंत्रयते ॥ ऊर्जंपयः॰ सदेयं ॥ उपसन्नां ॥ द्यौश्चे
मं॰ दधातु ॥ दुह्यमानां ॥ उत्संदुहं तु ॥ धाराघोषमनुमंत्रयते ॥ दोग्धारम्
मं तितं पृच्छति ॥ कोधुक्षः प्रणो ह्रहि मित्रावरुणाभ्यां हविरिंद्रियं ॥ गंगां
यस्यांदेवानांमनुष्याणांपयोहितं ॥ सावित्र्यायुः ॥ देवस्त्वा सविता पुना
तु वसोः पवित्रेण शतधारेण सुप्वा ॥ कुम्भ्या मानयति ॥ एवं पूषासी सारि
यदन्यसंप्रेषान्तेनोनोरोहयेत ॥ यमुनां ॥ सावित्र्यव्यचाः ॥ सरस्वतीं ॥

दे० प्रति० सावित्र्यकर्ता ॥ वद्धुपघ्मित्रावरुणाभ्यां दुवेभ्यो ह[illegible] समायां ॥
यत्तं पुनर्वत्सेभ्यो मनुष्येभ्यः पुनर्हो हार्यकस्यन्तां ॥ त्रिः संप्रेष्यति ॥ वि
७ हृत्वा गनन्नारभ्यो त्तरा दोहयति ॥ तृष्णीवा सर्वासु दुग्धा[illegible]सु ॥ दु
नस्तोको० वीभ्यां ॥ विष्णुर्यो नु मंत्रयते ॥ [illegible] घोऽश्रमं० दध्यान्तु ॥ ता नासं
दोहनं संक्षाल्य ॥ संपृक्ष्य० सातये ॥ कुंभ्या मानयति अ पायित्वा ॥
तृष्णी केन सर्पिषाभिघार्य ॥ दृं हगा दृं हगो पात्रं मा वोर्य ज्ञ पत्नीस्थि
त ॥ कर्षन्निरो हगु द्वासयति ॥ सोमेनत्वा तेनाचमित्रावरुणाभ्यां दधि ।
शीतं कुर्यं कृत्वा दृध्यानन्नक्ति ॥ य तस्य संततिरस्ति यज्ञस्य त्वा संततिमनु त
संतनोमि ॥ अग्निहोत्रोच्छेषणमानयति ॥ आपो हविष्षु जायत यथा देवेषु ७
जायस्व ॥ एवमस्मिन्य ज्ञे यजमानाय जायस्व ॥ अपिधानार्थे पात्रे आनय प
यति ॥ अरंस्तम० दोरत ॥ आनि[illegible] ॥ स दित्स्म० विष्येत ॥ इमौ पुर्ण०

हिरक्षांसि॥उन्मुच्यपात्रखापानेत्रंप्रज्ञातेनिदधाति॥विष्णोहव्यंरक्षस्व॥
सान्नाय्यंगार्हपत्यदेशेउपरिनिदधाति॥देवस्य० संवपामीतियवान्या
न्या समोप्यपात्र्यांतेरब्रीहीन्वापात्र्यांपिष्टानिचस्तंवपति॥हर्व्यैवइतिय
वान्व्रीहीं अवहर्यस्त्वेतिपिष्टानि॥ततःसमापइत्यादिसर्वेकपालाना
मंगारापोहनांतं कृत्वाघुर्मोसि विश्वायुप [illegible] तिस्वकपालेऔप
पुनर्घर्मोसिइतिव्रीहीन् ततोम रवस्वेत्यादितवं गृण्हीष्वसंतेपुरोडाशस्य
कृत्वातप्तेप्रातर्दोहसायंदोहमानयत्सामिक्षांवाजिनंचपृथक्पात्रयोः
कृत्वाप्रज्ञातेनिदधाति॥पर्यग्निकरणंतंत्रेणसर्वेषां॥देवस्त्वा०नाके॥अ
भिज्वलनंपुरोडाशस्यैव॥अग्निस्तइतिप्रतितपनंसर्वेषां॥संब्रह्मणेतिपु
रोडाशस्य॥अविदहंतेतिसर्वेषां॥गार्हपत्यस्यपश्चादाप्येन्यानिनीय॥
सदोहविर्धानयोर्मध्येस्पृशंतिपंचंस्त [illegible] वाजिनपात्रंसंमृद्दीतिसंप्रेष्य

द्वि॰ प्रति॰ ति॥आग्नीध्रम्भमसपक्षे॥अनिशितोसि सपत्नक्षयणः॥घृताउ॰ घृतचिस्त्वा॰
ये॥प्रत्युष्टं रक्षः॥प्र॰ ग्नेस्त्वा ते॰ मि॥वाचं प्राणं॰ जिन्वं॰ र्मीसूरः॥स्रुक्रुपस्थे
८ अनिशितासि सपत्नक्षयणी॥घृताच्ये ह्यग्नेस्त्वा॰ ये॥प्रत्युष्टं॰ ग्नेस्त्वा ते॰
जुहूं मंत्रेण संमृज्य प्राशित्रसंमार्गः॥अयं संमार्गो वेदाग्रचतुर्थांशेन॥तस्य
प्रहरणं च॥उद्वासनकाले इदमहमिति पुरोडाशस्य॥सूर्यज्योतिषो विभो
तमहत इंद्रियाय॥धानालाजांश्चाभिमंत्र्य॥स्योनं वइति धानालाजपा
त्रयोः॥स्योनं न इति पुरोडाशस्य पात्र्यां तूष्णीं॥मामिस्सा वाजिनो द्रू
णपात्रयोः॥अत्र धानानां नाभिघारणं॥आप्यायतां॰ त्तां॥एवमं॰ ध्रुवं
त्वचं मं॰ ध्रु॰ सुरूपां न्वो वसुविदः पश्च नांतेजसा सरस्वत्यै भारत्यै ८
जा जुह्वां नाभिघारयामि॥स्रौनाभिघारयति॥तूष्णीं पुरोडाशमभिसार्य॥यस्त
आमेसामिक्षां वाजिनं वाभिघारयति॥आर्द्रः प्रथस्नुर्भुवनस्य गोपाः

ता त

ऋतावृत्स्त्रांति जानित्र्योमतीनां ॥ प्रथस्तुपदस्तोपोवा ॥ कपाकाय क्षिन्का
क्षित्पात्रे धानानिष्कास्य । तस्मिन्सी दांस्तेप्रतीति ष्ठैयवानां मेधाः सुमनु
स्यमानाः । उपस्तीर्णे पात्रेनि दधाति ॥ आग्नेप्रथस्तवोनुवंनस्य गोपाः ऋतावृ
त्स्तांति जनितारोमतीनां ॥ धानावन्तु जांमेक्षाश्य ॥ तस्मिन्स्ती० मानां ॥ उप
स्तीर्णपात्रे निदधाति ॥ आग्नेप्रथस्तुरीति प्रकृतिवस्तुराउाश्चं ॥ दध्नेहेलामि
श्रां ॥ तूष्णींपाजिनमुद्वासयाति ॥ इडा भूतिः ॥ संस्थायोद्वासनं ॥ युधामा
गव्यावर्तेधामिति धानाः समशोविभज्य ॥ इन्द्रमिंद्राय हरिवें च ॥ इन्द्रमिंद्रा
यपूषण्वतेन्द्व ॥ क्रमेण व्यादिश्यात्र धानास्तूष्णीममिघार्येनिधायान्या
नां करंभं करोति ॥ वानस्य धाम्नि रसोत्पादि पिंडं पाणूनि कुरुतादित्संतं
ताजनयेतासंयोमीत्यपूर्वाज्येनसंयुत्तं तूष्णीमभिघार्येनिदधाति ॥ इति
सवनीयनिर्वापः ॥ अनुप्रचारोहोमानन्तरं, आग्नेरध्वर्युप्रसुप्ताति, उपांशुप्रचारो

ते

हि॰ प्रति॰ प्रथमेपर्याये प्रथमाभ्यामंशुभ्यां उपांशुपात्रमपिधाय अध्वर्यो स्तरत्त उपय
च्छति मध्यमाभ्यां द्वितीये उत्तमाभ्यां तृतीये ॥ अथ महाभिषवः ॥ पुरस्ताद ध्वर्युः
९ दक्षिणतः प्रतिप्रस्थाता पश्चान्नेष्टोत्तरत उन्नेतोपविशन्ति ॥ सर्वे दक्षिणपाणि
भिः यथार्थमभिषुण्वन्ति ॥ ग्रहग्रहणं ॥ प्रतिप्रस्थातः पशुनेडीलुकेपशुं स्तपरि
त्वा तीर्थेन प्रपाद्य निवपाहोमान्ते पूर्ववन्मार्जनं चात्वाले ॥ प्रसर्प्स्यन्तो ग्रहावकाशैरु
पतिष्ठंते ॥ द्वौ समुद्रौ॰ सुन्वं ॥ द्रोणकलशाधवनीयो ॥ दूरुध्वंसी॰ जोयेः ॥ पूतभृतं ॥
परिभूरग्निं॰ तस्य ते ब्रह्मवर्चसमुज्जे ॥ सर्वं राजानं ॥ प्राणाय मे वर्चोदा वर्चसे
ना पवस्व ॥ उपांशुपात्रं ॥ अपानाय॰ स्व ॥ अंतर्यामं ॥ व्यानाय॰ स्व ॥ उपांशुसवनं ग्रा
वाणं ॥ वाचेमे॰ स्व ॥ ऐंद्रवायवं ॥ दक्षक्रतुभ्यां मे॰ स्व ॥ मैत्रावरुणं ॥ चक्षुर्भ्यां ९
मे वर्चोदौ वर्चसे पवेथां ॥ शुक्रामंथिनौ ॥ श्रोत्रायमे व॰ स्व ॥ आश्विनं ॥ आत्मनेमे
व॰ स्व ॥ आग्रयणं ॥ अंगेभ्यो मे व॰ स्व ॥ उक्थ्यं ॥ आयुषेमे व॰ स्व ॥ ध्रुवं ॥ वीर्यायमे

श्री

व॰स्व॥मंत्रावत्यातिग्राहान्॥विष्णोर्जठरमसि व॰स्व॥द्रोणकलशं॥इंद्रस्य
जठरमसि व॰स्व॥आधवनीयं॥विश्वेषां देवानां जठरमसि॰स्व॥पूतभृतं॥
कोसि को नाम॰भक्षीय नस्यते अमक्ष्व समुत्सृजे॥सर्वयाजानं॥स्वस्त्यस्वस्तिः॥
विघ्नस्त्वस्तिः॥पशुर्वेदिः॥पुरश्चर्नस्वास्तिः॥इत्युत्तरे वेदिकरणानि सन्न्यस्तानि॥यथारूपं॥युक्तियाय ज्ञ॰क्षयध्वं॥वेदिकरणानि सर्वाणि॥सहोपुलिखं
ते॥उपमा द्यावापृथिवी ह्वयेतां॥द्यावापृथिव्यो॥उपमा स्तावो ह्वयंतां॥आ
स्तावं॥उपकलशो॰॥द्रोणकलशं॥उपसोमो॰सोमं॥उपाग्नि॰आवनीयं॥
उपदेवा ह्वयंतां॥देवान्॥उपयज्ञो ह्वयतां॥यज्ञं॥उपमाहोत्रांउपह्वयं
ह्वयंतां॥होत्रकान्॥नमो नयेमखघ्ने मखस्य मायशो र्यात्॥आवनीयं॥नमो
रुद्राय मखघ्नेनमस्कृत्या मा पाहि॥आग्नीध्रीयं॥नम इंद्र॰वैधीः होत्रीयं॥
नमो यमाय म॰पाहि॥मार्जालीयं॥हृदेरुः शिथिर सुमी वीमा इंसस्पातं॥

नमः पितृभ्यः पातु । यमं ।

हि॰आत॰ आधिषवणफलके ॥ सूर्यो मोदे॰ तु ॥ सूर्यं ॥ वायुरं॰ तु ॥ वायुं ॥ अग्निः पृथि॰ तु ॥
अग्निं ॥ सरस्वतीम॰ तु ॥ सरस्वती ॥ देवीर्द्वारो मा॰ त्तं ॥ द्वार्यौ ॥ नमः सदसे प्रसद्
१० नमः सदसस्पतये ॥ सदस्पतिं ब्रह्माणं वा ॥ नमः सखीनां॰ पेभ्यः ऋत्विजः ॥ मो
मो दिवैदिवं ॥ नमः पृथिव्यै ॥ पृथिवी ॥ इत्युपस्थाय ॥ पूर्वेण द्वारेण सदः प्रवि
श्य ॥ अहे दैधि॰ तरः ॥ यत्र निषर्स्पतो भवंति ॥ ततस्तृणं कोष्ठं वा निरस्य ॥ अप
उपस्पृश्य ॥ उं निर॰ रः ॥ उत्तरद्वारबाहू समीप उपविशति ॥ प्राचीनावीति ॥
आगंतपित॰ यास्त ॥ सदोदक्षिणार्द्धमेव क्षत्ते ॥ इंद्र वस्वैः प्रचरतः ॥ आदित्य
पात्रमादाय ॥ उपयामगृहीतोसि वायवे इंद्रवायुभ्यां त्वा ॥ ऐंद्रवायवस्य कंदे
शं गृहीत्वा ॥ उपयामगृहीतोसि वा सूत्रस्त्वा दृसि वा स्पाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्याम ३०
स्य यज्ञस्य ध्रुवस्याध्यक्षाभ्यां गृह्णामि ॥ तत्रैव द्रोणकलशात् पुनर्गृह्णा
ति ॥ उभौ निष्क्रम्य ॥ प्राङ्मुखस्तिष्ठन् ॥ वायवइंद्रवायुभ्यामनुब्रूहि ॥

आश्रा व्यप्रस्ताश्राविते वाय वषड्ढता सुभ्यांपे ष्य ॥ वषट्कृते जुहुतः पुनर्वषट्कृते जुहुतः ॥ अध्वर्योः पात्रे प्रति प्रस्थाता संपातमवनयति तस्यैकदेशमध्वर्युः प्रति प्रस्थातुः पात्रे ॥ हविर्धानं प्रविश्य ॥ देवेभ्यस्त्वा ॥ आदित्यस्थाल्यां संपातमवनयति ॥ विष्णुरुरुक्रमैषते सोमस्तंरक्षस्व तं ते दुश्चक्षा मावख्यत् ॥ आदित्यपात्रेणादित्यस्थालीमपिदधाति ॥ आदित्यपात्रेण उपयाम० स्य तु सरस्सिचक्षुष्पाभ्यां त्वा क्र० मि ॥ मैत्रावरुणैकदेशाद्गृह्णा उपयाम० स्य तु सरस्सिचक्षुष्पाभ्यां त्वा क्र० मि ॥ मैत्रावरुणाभ्यामनुब्रूहि ॥ आश्रा० मित्राव० ष्य ॥ वषति ॥ उभौ निष्क्रम्य ॥ मित्रावरुणाभ्यामनुब्रूहि ॥ आश्रा० मित्राव० ष्य ॥ वषट्कृते उभौ जुहुतः ॥ पूर्ववत्संपातावनयति ॥ विश्वेदेवेभ्यस्त्वा ॥ आदित्यस्थाल्यां संपातमवनयति ॥ विष्णु० ख्यत् ॥ स्थालीमपिदधाति ॥ पुनरादित्यपात्रेण ॥ उपयाम० भ्युतस्सदसि श्रोत्रं पाभ्यां त्वा क्रतुपा० मि ॥ आश्विनैकदेशं गृहीत्वा ॥ अश्विभ्यामनुब्रूहि ॥ आश्रा० अश्विभ्यां० ष्य ॥ वषट्कृते

हि०प्रात० जुह्वतः पूर्ववत्संपातांवनीय हविर्धानंप्रविश्य विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ आदि
त्यस्थाल्याꣳ संपातमवनयति। विष्णु० स्थत॥ स्थालीमपिदधाति॥ शुक्रा
३३ मंथिभ्यां प्रचरतः॥ उन्नीयमानसूक्तं समाप्ते॥ देवस्य० ददे॥ मंथिनमाद
त्ते। चमसाꣳश्चमता धर्यवः॥ उभौ प्रोक्षिताभ्याꣳ शकलाभ्यां तूष्णीं
५ रावपिधत्तः॥ अनुच्चोशंप्रमकौ सहते नयं हि स्मः॥ अप्रोक्षिताभ्यां पार्श्वं
स्वेनपश्चꣳ सयतः॥ ताभ्यांवेवापयच्छतः॥ सुतासि ज० मंथिपा० तु॥
मंथिनो हरति। उर्वं० हि॥ उभौ निष्क्रम्य॥ आयुः संधत्तं तन्मे जिन्वतं॥ प्रा
णꣳ० तं मे० तं॥ अपानꣳ० तं मे० तं॥ व्यानꣳ० तं मे० तं॥ चक्षुः० मे० तं॥ श्रो०
मे० तं॥ मनः० मे० तं॥ वाचꣳ० तं मे० तं॥ अग्रेण हविर्धाने अरत्नीपात्रे ३३
वासंधत्तः॥ उत्तरेण गच्छति॥ अनाधृष्टासि॥ पांसुभ्यामुत्तरवेदि
विश्रित्वं तौ विपरिक्रामतः॥ सुप्रजाः० मंथी० पा॥ हरति॥ अग्रेणाहवनी

यमभिनोयूपंपुरस्तात्सवंभावबालिष्वते॥पश्चात्स्रौचः अमसाध्वर्यवः॥सं
जग्मानो॰मूर्धा॰धा॥अरत्नीपात्रेवासंभन्तः॥आयुष्ट आ॰प्राण॰चक्षु॰
श्रोत्रं॰तंतौदेवेभ्य॰च॥उभौग्रहावभिमंत्रयते॥मंथिनोघेक्तनमासि
मंथिनंषातेसामित्यासामभ्यस्य॥प्रोक्षितौशकलौआहवनीयआधत्तः॥
निरस्तशण्डो॰मः॥अप्रोक्षि[illegible]तौबहिर्वेदिनिरस्यतः॥अपउपस्वध्य॥आश्रा २
व्यमस्याआवितेः॥प्रातःप्रातःसावस्यभक्षवत्तोमंथिवत्सोमधुम्भुतद्वायसो
मान्प्रहिताम्प्रेष्यमध्यतःकारिणांचमसाध्वर्यवोवषट्कृतानुवषट्कृतां
उक्रस्या। जुहुतहोत्रकाणांचमसाध्वर्यवःसकृत्सकृत्जुतोन्मुन्नीयोपावर्ध्वं॥संप्रे र्त
ष्यति॥सप्रथमःसं॰मित्रायसुतमाजुहोमिस्वाहा॥वषट्कृतानुवषट्कृते
ढ जुहोतिउत्तरतःपुरस्ताद्बहिःपरिध्याहवनीयादंगारान्निर्वर्त्यतास्मिन्मंथिनःसं
स्रावंसर्वहुतंजुहोति॥[illegible]तेरुद्रागोयंनिरस्यान्थाजंजुषस्त्वादिर्गौपु

हि॰ प्राति॰ स्यः रायस्पोषः सुवीर्यः संवत्सरीणः स्वस्तिः स्वाहा॥ अपउपस्पृश्य॥
हविर्धानं प्रविश्य॥ हि॰ कं पात्रमायतने सादयति॥ अथ द्विदेवत्यभक्षः॥
होतारत्तमैं इवायवं॥ भक्षेहि मा विशदीर्घायुत्वाय शंतनुत्वाय रायस्पोषा
सुवर्चसे सुप्रजास्त्वाय एहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदोसि॥ अन्येनाक्रियमा
णं प्रतीक्षते॥ अश्विनोस्त्वा बाहुभ्यां संघ्यासं॥ प्रतिगृह्य॥ नृचक्षसं त्वा
देवसोम सुचक्षा अवख्येषं॥ अवेक्ष्य॥ होतरुपह्वयस्व॥ अध्वर्यवु॰॥
वाग्देवी सोमस्य पिबतु स्तरुइ भक्षयति॥ एवं द्वैरैं इवायवं॥ सकृत्सकृदित
रो होत्रे चमसे प्रतिभक्ष्यं संपातमवनयति॥ जानुदत्त्र जंघ्यावनयनात्॥
रं इवायवं प्राणेऽपनिग्राह्यं मैत्रावरुणं चक्षुषो रूपमिग्राह्यं सर्वतः परिहार॥ १२
माश्विनं श्रोत्रयो रूपनिग्राह्यं भक्षयति॥ वाजिनभक्षानंतरं पिष्टलेपफलीक
रण होमो प्रणीताकुमार्जनं उपवेषोदसनं कपालविमोचनं च क्रियते॥ ॥

ऋतुग्रहप्रचारः॥ द्रोणकलशादूर्ध्वयेत॥ पूर्वस्य शेषउत्तरमुत्तरमभिगृह्णाति
॥ पूर्वोधिंधुरपरंप्रतिमस्थातामधुश्चमाधवश्चशुक्रश्चशुचिश्चनभश्च
नभस्यश्चेषश्चोर्जश्चसहश्चसहस्यश्चतपश्चतपस्यश्च॥ उपयामगृही
तोसिसंसर्पोस्यंहस्पत्यायत्वा॥ उपयामगृहीतोसिमाधवायत्वा॥
स्वपात्रेस्वेनैवगृह्णाति॥ पवित्रदशाभिःपरिमृज्य॥ स्वंपात्रमादायहो
वनीयंगत्वादक्षिणतोयस्थायाश्रावयप्रत्याश्राधितिसंप्रेष्यति॥ ऋतु
नाप्रेष्य॥ अध्वर्युप्रथिशंतंजुलपत्नोहारितिष्ठन्स्वहस्तेनपरिहृत्हाति॥ नि
ष्क्रामतंपात्रेण॥ अध्वर्युर्मध्येनप्राविशति॥ निष्क्रामतिच॥ वषट्कृते
जुहोति॥ पूर्वद्वारिनिषत्ति॥ उप॰ सिशुचयेत्वा॥ आश्राव्यप्रत्याश्रावि

तो॥ क्रतुनाप्रेष्य॥ वषट्कृतेजुहोति॥ उपया० सिनस्सस्यायत्वा॥ क्रतुना
प्रेष्य॥ पात्रयोर्हुस्येविपर्यस्य॥ उपया० स्पूर्जायत्वा॥ क्रतुभिः प्रेष्य॥
१२ उप० सिसहस्यायत्वा॥ क्रतुभिः प्रेष्य॥ पात्रयोर्हुस्येविपर्यस्य॥ उपया०
सितपस्यायत्वा॥ अध्वर्युणासग्रहीतः॥ उपोत्निष्क्रम्याघ्राव्यप्रत्या
विते॥ क्रतुनाप्रेष्य॥ उपोसरस्कृतः॥ अध्वर्योः पात्रेसंपातमवनयति॥
अध्वर्युः प्रतिप्रस्थातुः पात्रे॥ प्रतिप्रस्थानेनस्सर्पयति॥ द्विर्होतासकृत
स्यादेतरो॥ यस्ययस्यवषट्कारं कृतस्संततं प्रतिनिक्षिपत्नः॥ हतोपोद्नेष्प
श्रमशेपात्नेद्धशेयेयथाक्रमं॥ मार्जालीयेपात्रंप्रक्षाल्या॥ आयतनेसा
दयति॥ मैत्रावरुण... नंतरं॥ उत्तराभ्यामुक्थ्यविग्रह

र्भ्यां प्रचरति॥ उपयामगृहीतोसीं द्राय त्वा॥ उक्थ्यपात्रेणोक्थ्यस्थाल्या अर्धं
कोति॥ पवित्र दशाभिः परिमृड्या॥ एषते योनिरिंद्राय त्वा॥ आयतने सादयति॥ पुन
चिरसि॥ स्थालीमभिमृशति॥ ब्राह्मणाच्छंसि चमसमुदच्यांश्चमसानुन्नय
ति॥ उपावर्तध्वमिति॥ बर्हिर्भ्यां स्तोत्रमुपाकरोति॥ एषा नमे स्तके॥ इडादेवहू
रित्यादि॥ जपित्वा॥ अग्रेण ब्राह्मणाच्छंसिनं तिष्ठन् शस्त्रं प्रतिगृणाति॥ अ
वसाने षु॥ ओथामोदैव॥ प्रणवेषु॥ ओ३ थामोदैव॥ आहावेषु ओंथ्रो
सामोदैव॥ अंते प्रणवः॥ सर्वशस्त्राणामेष कल्पः॥ शस्त्रे प्रतिगीर्य॥
कथ्यशाः इति प्रातःसवने जपति॥ शस्त्रमायाच्चिताग्ने जुहोति॥ अग्नये पा
कते स्वाहा॥ त्वं नो अग्ने स त्वं नो अग्ने त्वमग्ने अयासि प्रजापते भूर्भुवस्स्व

जुहोति

ति॥ हविर्धानं प्रविश्य॥ ग्रहमास्ते चमसाꣳश्चमसाध्वर्यवः॥ उक्थ्यमाग्र
१४ आ सोमानां॥ संप्रेष्यति॥ वषट्कृतानुवषट्कृते॥ सदोहविर्धानयोर्मध्ये तिष्ठ
न्नक्ष्णे देवेभ्यस्त्वा देवायुवं पृणज्मि यज्ञस्यायुषे जुहं॥ मैत्रावरुणाच्छꣳसिचमसं
ग्रहसंपातमवनयति॥ न प्रतिप्रस्थाता भक्षयति॥ सर्वभक्षाश्चमसाः॥ प्रस्थिते
षु चमसेषु॥ उपयामगृहीतोसीन्द्राग्निभ्यां त्वा॥ सर्वमुक्थ्यं शेषं गृह्णाति॥ प
वित्रदशाभिः परिमृज्य॥ एष ते योनिरिन्द्राग्निभ्यां त्वा॥ आयतने सादयति॥ न
स्थालीमभिमृशति॥ अच्छावाकचमसमुख्याꣳश्चमसानुन्नयसवेꣳ राजान
नुन्नयमाति॥ पवित्रदशाभिः कलशो सृष्टान्युक्तेऽइति संप्रेष्यति॥ अच्छावाक
चमसमुख्याꣳश्चमसानुन्नयति॥ दशाभिः कलशौ॥ सृष्टान्युक्ताति॥ पूर्ववत्स

वृतं मरुत्वतो अस्त्वस्मै त्वा तेभ्यः स्वाहा। वषट्कृतानुवषट्कृते जुहोति। हरति भक्षं तं भक्षयेति
येमवर्ग्ये अन्नपूर्वशीं तिजपंति। नमो वाचे ०नुमदन्तु। स्वस्त्व्यलिरिकानुहूय भक्षणानि। शं नो वा०
माहासात्। मयि त्यदिन्द्रियं महत्। मायुदस्तो मयि क्रतुः। मयि धायि० आकूत्याम्० ग्रैरुण्यो० रा
युक्तेमय० ब्रह्मणान्वे० श्रुत्रेणाय० सत्येनुत० तस्य दोहमशीमहि। तस्य सुम्न० तस्य भक्षीम० तस्य
तइंद्रेण पीत० उपहू० मि। भक्षयंति। सवनीयप्रचारान्ते। प्रातःसवनवत् ऐन्द्राग्नं धिमचारः। माध्यं
दिनस्य सवनस्य निष्केवल्यस्य भागस्य शुक्र०॥ दक्षिणाकाले हविर्धाने दक्षिणामति गच्छेद्
स्वत्वा० नु। अतिग्रहमन्त्रः। मरुत्वतीययागकाले स्वं स्वं ग्रहमादाय। इन्द्राय मरुत्वते जुहोति। इन्द्र
कृतेव थमरुत्वते प्रेष्य। वषट्कृते जुहुतः। अध्वर्योः पात्रे संपातमवनयति। तस्यैकदेशमध्वर्युस्तस्मात्प्र
तिमस्थ्यातरपात्रेणाभक्षयंति। मार्जालीयप्रक्षालनेहोतुः सकाशे निदधाति। माहेन्द्रग्रहयाज्ये। अति
ग्राह्यमाग्नेयमादत्ते। अनुवषट्कारान्तं। अग्ने तेजस्विन्ते जुस्त्वी तं देवेषु भूयास्तेजस्वंतं मामायु
ष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु। शोथे च लातपसश्च ते असं जुहोमि तेजो विदसि तेजो मा मा हासीः
न्माहं ते जो हासिषं मा मा तेजो हासीः। स्वाहा। जुहोति। मयि मे धां मायि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु।
इति भक्षयति। प्रातःसवनवदुपस्थानचारः। ... वाचि। इन्द्रायत्वेति सर्वत्रयज्ञासादनो। सेतिद्य

नेमाध्यंदिनं सवनं ॥ ॥ अथ तृतीयसवनं ॥ आदित्यग्रहः । तूष्णीमभिषुण्वंति । ग्रहग्रहणं । आ
५ ग्रीरावननयनं पवमानग्रहग्रहणं । होतृपर्यालने विष्णोः त्रयः कः कलशादिषु ॥ उपस्थाने सर्प
लं । आर्भवस्तवनं । पश्चौ संप्रदस्येतुको । सवनीयनिर्वापः । द्वादशकपालः पुरोडाशः । अलंकर
णानंतरं । जुह्वां पंच कृत्वि गृहीतं गृहीत्वा पृषदाज्यं स्रुवेणादाय शृतं हवीः शमितारित्वा दिनाशे
कंकमे प्रतिपद्यते इडाप्राशनांतं कृत्वा । आहृता-सवनीयानां साद्य प्रचारः । उन्नीयमानेभ्यो नुब्रू
हीत्यादि माराशंः ससादनांतं षट्होतारं व्याख्याय शाममभतीन्म स्वायनानां स्विंडपित्वयस मंत्रांत
पंति । सावित्रप्रचारानंतरं । सशोषवैश्वदेवकलशात् स्तवं गृह्णाति । वैश्वदेवशस्त्रे एकपाचर
द्ग्राभिष्वस्य भूतदस्येतस्याः शस्यमानायां । प्रातर्युजौ विमुच्येथामन्थिनावहंते छंतो । उन्नस्य
सोमस्य पीतये । इति द्विदेवत्यपात्राणि विभुन्यापर्याहारे पनिन्हे स्यमा औलीय भक्षात्सपूर्व
वाहाराप पाद्यायतने भुसादयति । सर्वभक्षाश्चमसाः । सोमस्य च ह पानं: । धिष्ण्यविहरणं ।
पात्नीवतग्रहप्रचारः । आग्निमारुतशस्त्रं । भूसमासम्नुतेमा धुमुक्षम सिमुरक्ष भूयासं । इति ध्रुव
मभिमंत्रयते । द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परिगृह्णामि । इतिगृहेला ॥ विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः प्रच्याव
यंतु । इति ध्रुवस्थानान्न्याव पातः । दिविदेवोन्दृंहांतरिक्षे वयांसि पृथिव्यां पार्थिवान् । अहर

नमुपाकरोति। रऔरेवह्वृरित्यादि शस्त्रं प्रतिगीर्य शस्त्रभायाश्विनान्निष्कृत्य ग्रहमादत्ते चम
सांस्त्रमसाध्वर्यव: उक्थशा यज सोमानां। संप्रेष्यति। वषट्कृतानुवषट्कृते यहुत्य चमसा
न्जुहोति। देवेभ्यस्त्वेत्यक्षावाक चमसेषु ग्रहसंपातमवनयति। न प्रतिप्रस्थाता भक्षयति।
पूर्ववद्भक्ष:। प्रक्षालितेषु चमसेषु। आग्नेनर इत्यादि सवनाकुल्यं लंकृत्वा सर्पतेत्याह प्रथा
स्तासंतिष्ठते प्रात:सवनं॥ ॥अभिषवादि माध्यंदिन: सवनं तायते तत्र प्रात:सवनेन
कल्पो व्याख्यातो द्विदेवत्यास्तु ग्रहेष्वाग्न वैश्वदेवादर्वि होमाश्विन विधंते॥ अभिषवे इत्याद
रहोतिस: राधयंतोभिषुण्वंति। उत्तमेभिषवे बृहत् कृहत्। सुसंभृते राजनि। देवाग्रावाण इ
त्यृक् इत्यवादिषु रेंद्रमचुच्युवु: परमस्या: परावत आस्मात्सधस्था दोरोरुंतरिक्षाद्रसु
भूतमंशुवषवु ब्रह्मवर्चसं मन आसुष्व: समुद्रे रक्षा: स्ये वधि वृरपहतं ब्रह्मज्यस्य।
ग्राव्णोनुमोदते। यहग्रहणकाले। स्वनं तु पाग्रेणग्रहोति। मरुत्वां इंद्र वृषभो रणा

यपिबा सोममनुष्य धंमदाय ॥ आसिंचस्व जठरे मध्व उर्मिं त्वं राजासि प्रदिवः सुतानां ।
उपयामगृहीतोसींद्राय त्वा मरुत्वते । इति गृहीत्वा । दशभिः परिमृज्य । एष ते योनिरिंद्राय
त्वा मरुत्वते । सादयति । धारां विरमति । होढे परिमृच्य धुर्भ्यामासन्नो गभ्य एव च । विषोतारिं
इस्य विशेषोत्रयः कुः कुलशादिष्ट । यहावकारो रूपस्थाने । सर्पणा । दक्षरणांते जाते प
शुपुरोडाशं सवनीयांश्च निर्वपति । आमिक्षावर्जं । पशुपुरोडाशमष्टाकपालं । सवनीयमेका
दशाकपालं । अलंकृते षु ह्यधिघर्मेण चरति । यावती द्यावापृथिवी महित्वा यावच्च सप्त सिंध
वितस्थुः । तावंतमिंद्र ते ग्रहं सहोर्जा गृह्णाम्यस्तृतं । इत्याग्नीध्रागारे औदुंबर्याः स्रुचि दध
गृह्णाति । वाक् च त्वा मनश्च श्रीणीतां प्राणश्च त्वापानश्च । चक्षुश्च त्वा श्रोत्रं च । दक्षश्च त्वा बलं च मो
उजश्च त्वा सहश्च । मायुश्च त्वा जरा च । मात्मा च त्वा तनूश्च । शृतोसि शृतंकृतः शृताय त्वा शृते
भ्यस्त्वा । इत्याग्नीध्रीय धिष्णिये । होतर्वदस्व यत्ते वाद्यो मिति संप्रेष्यति । यद्यश्नाने मम मत्तने
स्तुच्यमाने । श्रातं हविः । इति प्रत्याह । तमादायाहवनीयं गत्वाश्राव्य प्रत्याश्राविते । दधि १५
घर्मस्य यज । संप्रेष्यति । यमिंद्रमाहुर्वरुणं यमाहुर्यं मित्रमाहुर्यमु सत्यमाहुः । यो देवानां दे

रति। ध्रुवं ध्रुवेण हविषावसोमंनयामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मः सुमना असत्
। यथा न इन्द्र इद्विशः केवलीः सर्वाः समनसः करत्। यथा नः सर्वा इद्दिशो ऽस्माकं केव
लीरसन्। होतृचमसे ध्रुवमवनयति। हारियोजनया गा नं मरं उन्नेतर्युपहवमिच्छा। इ
हे अंशुमक्ष्ये देवसोम सुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य हरिवत इंद्रपीतस्य मध्युमतः उ०। नि। शं।
संददः श्यासं भिंदंतो धानानां निम्मा निकुर्वंतो निरिव धयंतो भक्षयंति। आ पूर्यो सुः। मा
पूरयत मज्जयो च धनेन च। धाना निष्पीड्यो नरवेधां निवपंति। दधिक्राव्णः। सं । आ
मो धागारे दधि द्रप्सान्भक्षयंति। यन्म आत्मनो० लिः। आहवनीयमुपतिष्ठंते। देवकृत
स्यैनसोवयजनमसि स्वाहा। मनुष्यकृत०। पितृकृत०। आत्मकृत०। परकृत०। एनस ए
नसोवयजनमसि स्वाहा। यच्चाहमेनो विद्वांश्चकार यच्चाविद्वांस्तस्यैनसोवयजन
मसि स्वाहा। इत्याहवनीये प्रतिमंत्रं समिधः कुर्वंत्यादधाति। उभा कवी युवाना सु
त्यासदा धर्मणस्पती। सत्यस्य धर्मणस्पतो विसख्यानि सृजामहे। सख्यानि विसृजंते।

वेदादानादिग्भसर्पणांतं संतिष्ठते तृतीयसवनं॥ ॥ अवभृथे। सर्वे साम्नो निधन
१७ मुपयंति। उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ। अपदे पादा प्रतिधा
तवेऽकरुतापवक्ता हृदयाविधश्चित्। इति चात्वाललंगलावर्तति। अंतरेण चात्वालोत्क
रावुदंचो निक्रामंति। शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमुर्वी गंभीरा सुमतिष्टे अस्तु। बाधस्व
द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुग्ध्यस्मत्। अपो दृष्ट्वा जपंति। अभिष्ठितो वरुण
स्य पाशः। उदकान्तमभिनिष्क्रामंति। अपः प्रगाह्य सामु स्वास्तिष्ठंतोऽवभृथेन चरंति। देवी
राप एष वो गर्भस्तं वः सुप्रीतं सुभृतमकर्म देवेषु नः सुकृतो ब्रूतात्। सर्वे उपनिषंते।
सुमित्रा न आ०। द्विष्मः। प्रतिमुक्तो वरुणस्य पाशः। उदकान्तं प्रतियोति। प्र[illegible]०शः।
उदकान्तं प्रत्यस्य। औदुंबरीः समिध आदाय। अपाम सोमममृता अभूमादर्श्म ज्योतिर १८
विदाम देवान्। किमस्मान्कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य। इति जपंत इन्नेतार
पुरस्तात्पाअग्नौ क्षामा[illegible]साहा। समिदसि स्वाहा। तेजोऽसि

तेजो मयि धेहि स्वाहा। इत्याहवनीये तिस्त्रस्तिस्रः समिधोऽभ्यादधाति। अपो अन्वचारि
षं रसेन समसृक्ष्महि। पयस्वां अग्न आगमं तं मा संसृज वर्चसा॥ इत्याहवनीयमुपति
ष्ठते॥